

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku R. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 listopada 2013 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 30 stycznia 2013 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 30 stycznia 2013 r. oddalił apelację skarżącego R. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z 9 października 2012 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji pozwanego z 20 października 2011 r., odmawiającej mu prawa do renty wobec niestwierdzenia niezdolności do pracy. Sąd Apelacyjny w argumentacji uzasadnienia wyroku podał między innymi, że gorszy stan zdrowia zgłoszony w postępowaniu apelacyjnym nie podważa rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego. Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. podstawą orzekania jest stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy przez Sąd pierwszej instancji. Sąd drugiej instancji bada jedynie, czy to rozstrzygnięcie jest prawidłowe, wobec czego, wydając orzeczenie merytoryczne, nie może powoływać się na późniejsze zdarzenia. Natomiast nie ma żadnych przeszkód, aby wnioskodawca złożył nowy wniosek o rentę.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Podano, że „okolicznością uzasadniającą jej rozpoznanie jest ranga naruszeń prawa procesowego, którymi dotknięty jest zaskarżony wyrok oraz ich oczywisty wpływ na wynik rozstrzygnięcia, jak również fakt, iż wykładnia mających zastosowanie w sprawie przepisów wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów. W niniejszej sprawie zasadniczym problemem jest kwestia pojawienia się w postępowaniu w przedmiocie odwołania od decyzji organu rentowego nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy, które powstały po dniu złożenia odwołania od decyzji organu rentowego uregulowanym i to pojawienia się ich dopiero na etapie postępowania apelacyjnego. Wskazaną wyżej kwestię regulują, jednak w nie dość jasny i precyzyjny sposób, przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w szczególności art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., odnoszący się do postępowania przed sądem I instancji i art. 477^{14a} k.p.c. mający zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym. Ich wykładnia jest niejednolita, czego wyrazem są znaczne rozbieżności w orzecznictwie sądów. Problem sprawia w szczególności ich analiza w kontekście art. 316 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. Przede wszystkim duże wątpliwości wywołuje kwestia, do jakiego momentu postępowania przed sądem wnioskodawca ma możliwość zgłaszania „nowych okoliczności”. Sąd Najwyższy różnie wypowiadał się na ten temat. Raz uznając, że przepis art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. ogranicza tę możliwość do chwili wydania wyroku przez sąd I instancji (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2007 r., sygn. akt I UK 316/2006, wyrok Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2012 r., sygn. akt II UK 79/2011). W innych orzeczeniach z kolei przyjmował, że „nowe okoliczności” mogą być zgłaszane także w postępowaniu apelacyjnym (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2005 r., sygn. akt I UK 93/2004, wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2008 r., sygn. akt I UK 385/2007, wyrok Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 r., sygn. akt II UK 88/2009). Pierwszy pogląd był przez Sąd Najwyższy uzasadniany tym, że art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. jest wyjątkiem od zasady przewidującej kontrolowanie przez sąd ubezpieczeń społecznych stanu przeczy na dzień wydania decyzji przez organ rentowy. Skoro więc wyjątku tego nie można interpretować rozszerzająco i zakładać, że możliwe jest stosowanie art. 477¹⁴ § 4

k.p.c. także przez sąd drugiej instancji, to sąd nie może brać pod uwagę „nowych okoliczności” zgłaszanych dopiero na etapie postępowania apelacyjnego. Jeśli zaś chodzi o pogląd przeciwny, to Sąd Najwyższy dopuszczał zgłaszanie nowości przede wszystkim w oparciu o art. 381 k.p.c., a ich uwzględnienie na podstawie art. 316 § 1 k.p.c., których stosowanie nie jest przecież w postępowaniu apelacyjnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyłączone. Możliwość tę warunkował jedynie tym, by nowości odnosiły się do stanu zdrowia ubezpieczonego z daty wydania decyzji. Opisane wyżej rozbieżności mają kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia, jakie są możliwości ubezpieczonego w postępowaniu przed sądem wywołanym odwołaniem od decyzji organu rentowego w zakresie dowodzenia okoliczności związanych z jego stanem zdrowia. To z kolei determinuje ocenę prawidłowości zaskarżonego wyroku, w którym Sąd Apelacyjny powołał się na niemożność uwzględniania nowych okoliczności zgłoszonych przez wnioskodawcę w postępowaniu odwoławczym. Wreszcie, wspomnieć należy o jeszcze jednej kwestii, która co prawda nie wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, ale ma doniosłe znaczenie i w sposób niezwykle przekonujący została odmiennie od dominującej linii orzecniczej przedstawiona w zdaniu odrębnym do wyroku Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2012 r., sygn. akt II UK 79/2011. Otóż, w ocenie skarżącego, z przyczyn wskazanych w tym zdaniu odrębnym zasadne jest ponowne rozważenie, czy określenie „nowe okoliczności” użyte w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. odnosi się tylko do takich okoliczności, które dotyczą stanu zdrowia istniejącego przed wydaniem przez organ rentowy decyzji, czy też także do tych odnoszących się do późniejszego stanu zdrowia. Ponowna odpowiedź na to pytanie rzutowałaby nie tylko na wyznaczenie granic orzekania przez sąd I instancji, miałyby także znaczenie dla określenia sposobu postępowania sądu odwoławczego. Należy mocno podkreślić, że problem wskazany w tym akapicie, choć jest w orzecznictwie jednolicie rozwiązywany, to jednak jest kontrowersyjny ze względu na ograniczenie uprawnień ubezpieczonego i niebezpieczeństwo wydłużenia drogi do uzyskania przez niego orzeczenia o prawie do renty. Co więcej, w kontekście niniejszej sprawy pokazuje, jak istotny jest problem poruszony w poprzednich akapitach”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (wyżej *in extenso*) nie przedstawia zasadnej podstawy przysądu.

Uporządkowania wymaga przede wszystkim to co składa się na odrębne wszak podstawy przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c.

Podstawa przysądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. spełnia się tylko w przypadku ściśle uwarunkowanej (kwalifikowanej) potrzeby wykładni przepisów, czyli ze względu na poważne wątpliwości w wykładni lub rozbieżności w orzecznictwie sądów. Od razu więc widać, że przedmiotem zainteresowania tej podstawy przysądu jest sam przepis a nie jego zastosowanie w konkretnej sprawie. Wniosek na pierwsze miejsce wysuwa rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego, przy czym ważny jest zakres kwestii (normy) z którą taką rozbieżność łączy. Z wniosku wynika, że chodzi o kwestię *„do jakiego momentu postępowania przed sądem wnioskodawca ma możliwość zgłaszania „nowych okoliczności”*”. Skarżący niezasadnie twierdzi, iż występuje rozbieżność orzecznictwa w tej kwestii. Nieuprawnione jest upatrywanie przeciwnych stanowisk w orzeczeniach Sądu Najwyższego w sprawach I UK 316/06 i II UK 79/11 z jednej strony i w sprawach I UK 93/04, I UK 385/07 oraz II UK 88/09 z drugiej strony. Gdyby wystąpiła rozbieżność w orzecznictwie w tych sprawach, to dla jego ujednolicenia sprawę przedstawiono by z urzędu do rozpoznania przez skład powiększony Sądu Najwyższego. W orzeczeniach I UK 93/04, I UK 385/07, II UK 88/09 wcale nie wyrażono stanowiska przeciwnego do wykładni przyjętej w orzeczeniach I UK 316/06 i II UK 79/11. Przeciwnie, orzeczenia te są zgodne co do stosowania art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. Należy tylko odróżnić „nowe okoliczności” od nowych dowodów - sprawa II UK 88/09. Nowe dowody to nie „nowe okoliczności” w rozumieniu art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. Nowe dowody mogą składać się na materiał dowodowy również przed sądem drugiej instancji (art. 381 k.p.c., 382 k.p.c.). Natomiast „nowe okoliczności” w rozumieniu art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., mają znaczenie na etapie postępowania przed sądem pierwszej instancji, który powinien postąpić w sposób określony w tym przepisie. Nie inaczej wynika z uzasadnienia orzeczenia w sprawie I UK 385/07, w której powiedziano, że w sprawie o świadczenie z

ubezpieczenia społecznego, do którego prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy, ubezpieczony może w postępowaniu apelacyjnym zgłaszać nowe fakty i dowody na warunkach określonych w art. 381 k.p.c., ale muszą one dotyczyć okoliczności istniejących w dacie wydania decyzji przez organ rentowy (argument z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c.). Natomiast sprawa II UK 79/11 nie może świadczyć o rozbieżności w orzecznictwie sądów choćby dlatego, że rozstrzygnięcie w sądzie powszechnym zapadło jeszcze przed wprowadzeniem regulacji z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. (1 stycznia 2005 r.) i orzeczenie Sądu Najwyższego nie zajmuje się kwestią dotyczącą stosowania tego przepisu. Innymi słowy skarżący niezasadnie odwołuje do rozbieżności w orzecznictwie, gdyż taka nie zachodzi w kwestii czy regulację z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. stosuje się również przed sądem drugiej instancji. W orzecznictwie zgodnie przyjmuje się, że przepis ten nie ma zastosowania w postępowaniu apelacyjnym. Rozbieżności w orzecznictwie nie można stwierdzić na podstawie tylko zdania odrębnego zgłoszonego w sprawie II UK 79/11. Powyższe odpowiada też na dalsze pytanie wniosku, które jednak nie wykracza poza zwykłą wykładnię prawa, to jest na pytanie o „możliwości ubezpieczonego w postępowaniu przed sądem wywołanym odwołaniem od decyzji organu rentowego (w) zakresie dowodzenia okoliczności związanych z jego stanem zdrowia”. Czym innym jest bowiem obowiązywanie i stosowanie szczególnej regulacji z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. i czym innym są zwykłe reguły postępowania dowodowego przed sądem pierwszej i przed sądem drugiej instancji, których ta regulacja nie wyłącza. Ma ona zastosowanie tylko w przypadku wystąpienia sytuacji opisanej w tym przepisie i wówczas wymaga uchylecia przez sąd decyzji i przekazania sprawy do rozpoznania organowi rentowemu oraz umorzenia postępowania sądowego. Rozwiązanie to nie jest tożsame z regulacją z art. 477^{14a} k.p.c., którą w przeciwieństwie do rozwiązania z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. stosuje sąd drugiej instancji i z innych przyczyn. W dalszej kolejności należy zauważyć, że skarżący nie wywołuje zasadniczo kwestii co należy rozumieć pod pojęciem „nowych okoliczności” z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., gdyż w zależności od wykładni (desygnatu) tego pojęcia zależy stosowanie tego przepisu. Czyni to tylko w aspekcie pytania (*in fine* wniosku), czy określenie „nowe okoliczności” użyte w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. odnosi się tylko do takich okoliczności, które dotyczą stanu zdrowia

istniejącego przed wydaniem przez organ rentowy decyzji, czy też także do tych odnoszących się do późniejszego stanu zdrowia. Odpowiedź jest pozytywna i wynika z samego przepisu art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. (*verba legis - na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji*). Nie ma podstaw aby powiedzieć, że nie chodzi o nowe okoliczności powstałe po wydaniu decyzji. Takie stanowisko wyrażono już wcześniej w wyroku z 17 maja 2007 r., III UK 4/07 (OSNP 2008 nr 13-14, poz. 200). Regulacja z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. wynika z tego, że to przed organem rentowym koncentruje się badanie i ocena niezdolności do pracy, co nie zawsze zapewnia i gwarantuje aktualność tej oceny w przypadku późniejszych zmian i pogorszenia stanu zdrowia, nie tylko w ramach tych samych dolegliwości i schorzeń, lecz także również w razie stwierdzenia niezdolności do pracy z przyczyny niebranej pod uwagę na pierwotnym etapie decydowana o prawie do renty. Nowe okoliczności mogą nałożyć się na gorszy stan zdrowia i spowodować zwiększenie stopnia niezdolności do pracy. Przestanka niezdolności do pracy (częściowa niezdolność do pracy to utrata zdolności do pracy aż w znacznym stopniu), o ile nie była spełniona na etapie wydania decyzji może wystąpić po jej wydaniu, jednak wówczas według regulacji przepisu, to organ rentowy powinien mieć pierwszeństwo i prowadzić ustalenia dotyczące niezdolności do pracy. Innymi słowy w toku sprawy odwoławczej sytuacja może ulegać zmianie z powodu „nowych okoliczności” wynikłych po wydaniu decyzji, które mogą być nawet odrębne (nowe) od dotychczasowych chorób. Wykracza to poza potrzebę argumentacji, gdyż wniosek nie wykazał podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z kolei podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wskazania i wykazania naruszenia konkretnych przepisów prawa procesowego lub materialnego, które bez wątpliwości prowadzi do wniosku, że wyrok jest wadliwy i skarga kasacyjna powinna zostać przyjęta do rozpoznania jako oczywiście uzasadniona. Skarżący we wniosku skupił się na procedurze, jednak tylko w aspekcie podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. (powyżej). Natomiast w podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie podważa ustaleń stanu faktycznego wyroku, z którego wynika brak niezdolności do pracy. Ustalenia stanu

faktycznego, na których oparto zaskarżony wyrok wiążą również w ocenie podstawy przedsądu, w przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu i rozpoznaniem skargi z ograniczeniami wynikającymi z art. 398¹³ § 2 k.p.c. i art. 398³ § 3 k.p.c. Równie ważne jest to, że wniosek nie zarzuca naruszenia prawa materialnego, czyli podstawowych w sprawie art. 12 i 13 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Nawet naruszenie przepisów postępowania nie musi być równoznaczne z uwzględnieniem skargi, gdy nie ma wpływu na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy decyduje prawo materialne, gdyż to ono wyznacza jakie dowody miały istotne znaczenie w sprawie (art. 227 k.p.c.), oraz czy sprawa została dostatecznie wyjaśniona do rozstrzygnięcia (art. 217 § 2 k.p.c.). Wniosek nie zarzuca naruszenia żadnego z istotnych przepisów prawa procesowego i materialnego. Nie ma więc podstaw do stwierdzenia, że skarga jest oczywiście uzasadniona.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.

aw